

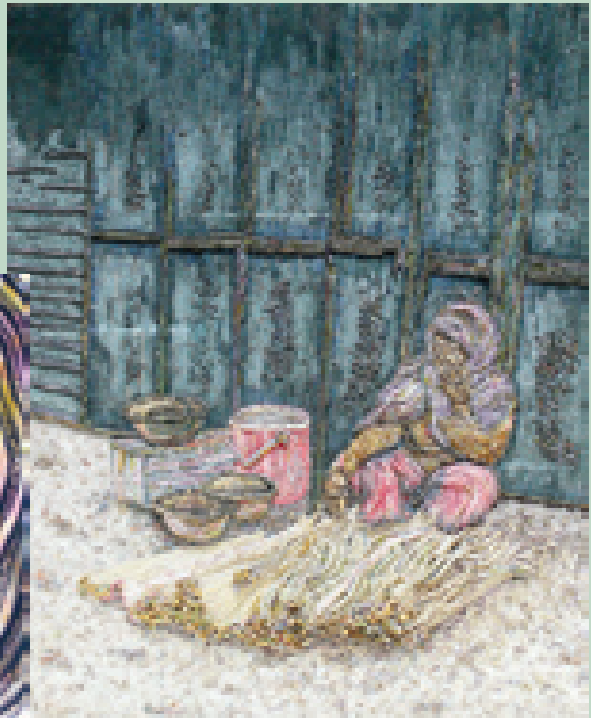
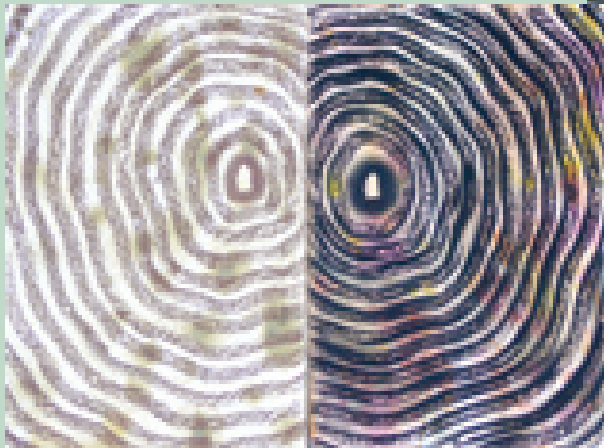
[มุ ม ตี ล ปะ]

พิเชษฐ์ เปียร์กลีน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาทัศนศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาพสะท้อนตัวตนของ “ศิลปินมลายู”

ผ่านผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย

เรายอมรับว่าจินตนาการและการแสดงออกของนักสร้างสรรค์นั้นไร้ซึ่งขีดจำกัด โดยเฉพาะการนำเสนอผลงานศิลปกรรมร่วมสมัย

ท่ามกลาง กระแส วัฒนธรรม ตะวัน ตก ประจวบเกลียวคลื่นที่ถั่งโถมเข้ามานั้น หากเรามีความตระหนักและตระหนักด้วยความเป็นห่วงใยของชาติว่าเขาเหล่านั้น จะทานทนได้อย่างไร จะแยกแยะต่อกระแสธารทางวัฒนธรรมกลืนกิน ที่ไหลบ่าเข้าท่วมท้นนั้นได้หรือไม่

การปลุกฝังความคิดทวนกระแสโดยฝีกฝ้ามองตนเอง ยืนอยู่ด้วยความพอเพียง รู้จักคุณค่าที่แท้จริงของวิถีชีวิตศิลปะและวัฒนธรรมแวดล้อมและรู้ทันโลกไปพร้อมกันเป็นสิ่งที่เราถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์เปรียบเสมือนเมล็ดพันธุ์ทางศิลปะในคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การเรียนการสอนศิลปะ ในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยแห่งนี้ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือ อัตลักษณ์เฉพาะตนเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ ผู้เขียนได้รับข้อ

เสนอแนะจากท่านศาสตราจารย์ชูลูด นิยมเสมอ ในขณะที่กำลังจัดทำหลักสูตรสาขาวิชาทัศนศิลป์ ความว่า... “นอกจากจะเอาจริงเอาจังกับการสอนการอบรมความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งความขยันหมั่นเพียรของนักศึกษาแล้ว จะต้องทำการค้นคว้า (Research) อย่างจริงจัง โดยเฉพาะส่วนที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ศาสนา วรรณกรรม ภาษาถิ่น นิทานพื้นบ้าน การละเล่น ดนตรี มหรสพ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น อาหาร การแต่งกาย ภูเขาทำทาง ฯลฯ ถ้าใครจะทำเรื่องใด ให้ศึกษาเรื่องนั้นอย่างถึงแก่น สเกตซ์ด้วย drawing จดบันทึกข้อความ ความคิดเห็น ฉันทว่าผลงานนักศึกษาเหล่านี้ น่าจะมีราคามากกว่างานสร้างสรรค์ที่สำเร็จเป็นรูปเป็นร่างแล้วเสียอีก เพราะถ้าเข้าไม่ถึงต้นตอของเรื่อง ที่ทำงานสร้างสรรค์ก็ตื้น และผิวเผินพวกเราเคยชินกับวิธีนี้กันมากไม่ว่าสถาบันไหน เราจึงขาดข้างในซึ่งเป็นหัวใจของศิลปะ... ท่านยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า... ถ้าเราให้เขารู้จักและรู้ถึงความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ตั้งแต่เรื่องง่าย ๆ ในชั้นปีแรก ๆ ค่อย ๆ ยากขึ้น ๆ ซ้ำซ้อนขึ้นในชั้นที่สูงขึ้น รู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ หากจุดหมายที่ต้องการเขาจะมีโครงสร้างทางความคิด และมันจะสะท้อนออกมาในงานสร้างสรรค์ของเขาในเวลาต่อไป ปลูกพื้นทางความรู้ ความคิดให้เขาให้แน่นพอสมควรเสียก่อน อย่าไปหวังผลในงานสร้างสรรค์ที่เร็วเกินไป บำรุงต้นให้แข็งแรงเสียก่อน ดอกผลจะตามมาอย่างสมบูรณ์และต่อเนื่องอีกยาวนาน”...

สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีนักศึกษาจบการศึกษาไปแล้วทุกรุ่น ล้วนแล้วแต่ได้รับการปลูกฝังให้มีแนวความคิดในการศึกษาศิลปะ เพื่อการทำงานศิลปะจากรากเหง้าของท้องถิ่นที่ตนเองพำนักอยู่โดยมี อัตลักษณ์ ในการแสดงออก

เป็นคุณสมบัติเฉพาะของแต่ละคน

การสอนการสร้างสรรคให้ศิษย์มีผลงานศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ เช่น ผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้มีอัตลักษณ์ทางด้านรูปแบบที่เด่น ใครได้เห็นก็จำได้ทันทีนั้น เป็นสิ่งที่ยากมาก หากทำได้สำเร็จก็นับเป็นการนำเสนอตัวตนผ่านผลงานศิลปะสู่สังคมอย่างมีคุณค่า เป็นการทวนกระแสอย่างรู้เท่าทัน ท่ามกลางโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลทำให้อัตลักษณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนไป

การสอนที่ไล่เรียงลำดับความยากง่าย จึงเป็นหัวใจหลักในการจัดแผนการเรียน ศิลปะตั้งแต่พื้นฐานของการวาดเส้น ตลอดจนองค์ประกอบของศิลปะไป จนถึง รายวิชา ศิลปะ นิพนธ์ปี สุดท้ายนั้นมีความสำคัญ การโน้มนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Arts and Cultures in Southern Border Provinces) โดยศึกษาถึง ภูมิหลังสภาพแวดล้อมและสภาพสังคม รูปแบบวัฒนธรรมศาสนา พิธีกรรม อาชีพ การตั้งถิ่นฐาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและคติความเชื่อในท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ มาเป็นโจทย์สำหรับการค้นคว้าทดลอง และฝึกฝนปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยเทคนิคต่างๆ ที่เน้น การถ่ายทอดจากแบบที่กำหนดให้และกำหนดขึ้นเอง เน้นการถ่ายทอดตามความคิด อารมณ์ ความรู้สึกและจินตนาการที่แสดงเอกลักษณ์ไทยภาคใต้เป็นสิ่งสำคัญต่อการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาความรู้ และประสบการณ์ที่กล่าวมานั้น เป็นปรัชญาการทำงานศิลปะในขอบข่ายของการตีความจากรากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นฐานความคิดเพื่อสร้างสรรค์ผลงานตามความถนัดเฉพาะตัว และนำเสนอเป็นผลงานศิลปะต่อสาธารณชน

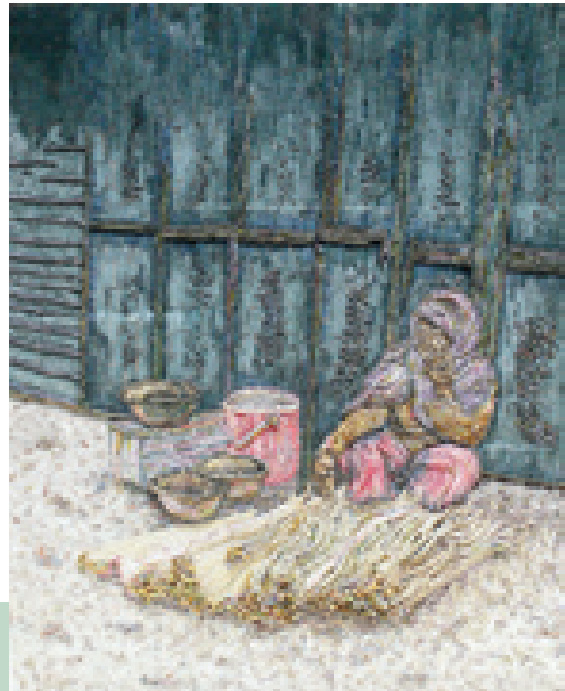
ภาพที่ 1 ศิลปิน อีสรี อาแวไชยะ เป็นชาว จังหวัดปัตตานี ผลงานจิตรกรรมใช้เหล็กผ่าน ความร้อนวาดลงบนแผ่นไม้อัด เป็นภาพยายที่เขา ผูกพันในความรัก ความห่วงหาอาทร ศิลปินได้ ถ่ายทอดริ้วของรอยยับย่นบนใบหน้าของยาย ออกมาได้อย่างน่าประทับใจ เราจะเห็นได้ว่า ลักษณะการแต่งกายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สิ่งเหล่านี้ เป็นวิถีทางวัฒนธรรมในสังคมที่ศิลปิน อาศัยอยู่ เมื่อเกิดเป็นความประทับใจแล้วนำมา ถ่ายทอดเป็นภาษาทางศิลปะที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะทั้งรูปแบบ และเทคนิควิธีการสร้างสรรค์

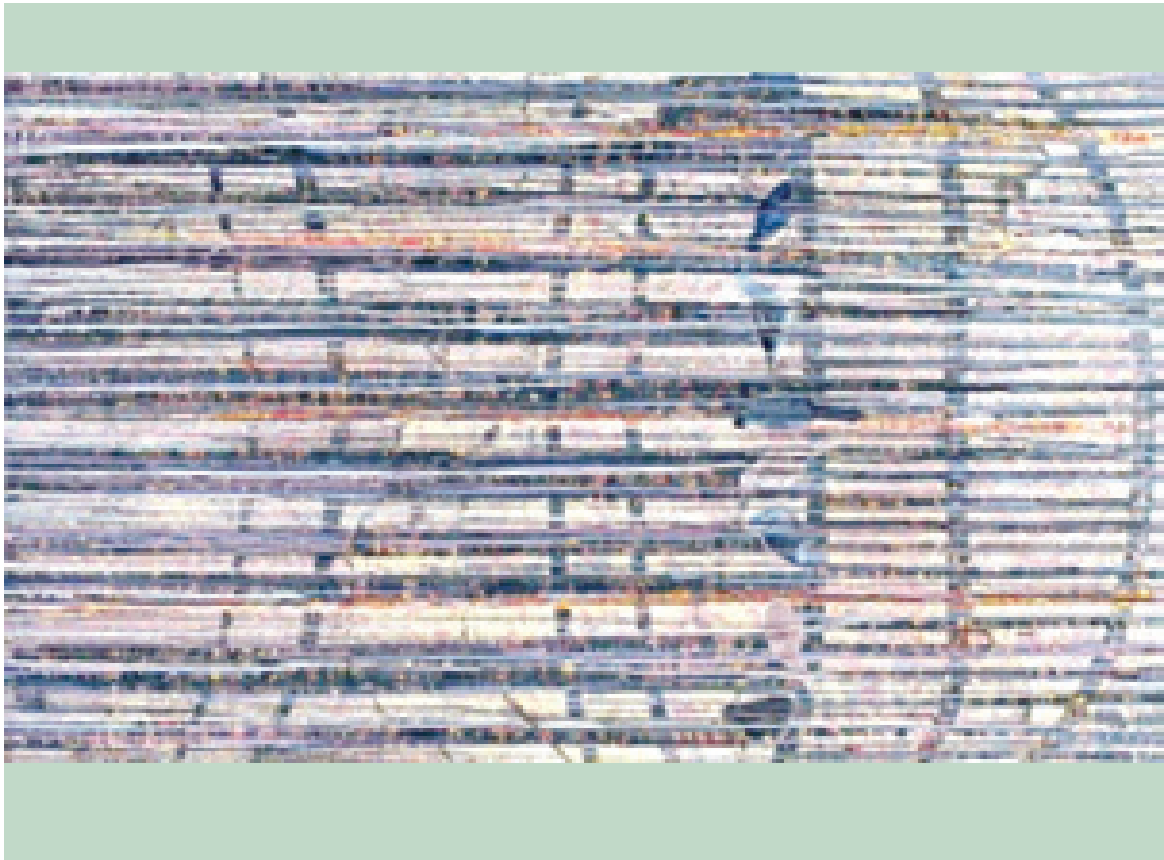
ภาพที่ 2 ศิลปิน สุไรดา มะคาเร็ง มีภูมิลำเนาเดิม ณ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็นผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสม ภาพวาดตัวเอง ตั้งอยู่ในอารมณ์ของความสงบและตั้งมั่นท่ามกลาง บรรยากาศของความมืดครึ้ม สะท้อนภาพของ สถานการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังคงมี ความรุนแรงต่างๆ ก่อให้เกิดความสูญเสีย ศิลปินได้ สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของตนเองผ่านทักษะ การวาดภาพคนได้อย่างถูกหลักกายวิภาคศาสตร์ อัน เป็นพื้นฐานวิชาการทางศิลปะได้อย่างสวยงาม อย่างไรก็ตามจังหวะของแสงที่พาดผ่านตัวคนในภาพ ด้วยคุณลักษณะของแสงอีกทั้งความหมายแห่งแสง สว่างที่ให้ความรู้สึกถึงความหวังอันจะนำมาซึ่งความ สุข สงบ และสันติที่ศิลปินเจตนาสื่อความหมายใน ภาพที่สวยงามนี้

ภาพที่ 3 ศิลปิน อิมรอม ยูน มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จิตรกรรมเทคนิคสีน้ำมันบนเสื่อกระจูด ภาพของยายซึ่งกำลังสานเสื่อเป็นอาชีพหลักเลี้ยงดูครอบครัว ศิลปินมีความประทับใจในกิจวัตรอันหนึ่งสงบนี้จึงได้ถ่ายทอดสิ่งที่มองเห็นและรู้สึก ออกมาเป็นผลงานจิตรกรรมซึ่งมีความพิเศษคือการใช้เสื่อกระจูดแทนพื้นผ้าใบคุณค่าของผลงานชิ้นนี้นอกจากฝีมือในเชิงทักษะในการวาดภาพคนแล้ว แนวความคิดการผสานการถักทอเสื่อให้เป็นเนื้อหาของผลงานแสดงและสะท้อนถึงความมุ่งมั่นความอดทนทั้งของยายผู้สานเสื่อ และศิลปินผู้สร้างผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้ไปในคราวเดียวกัน

ภาพที่ 4 ตอเฟต บูลายามา เป็นศิลปินที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เช่นเดียวกับ อิมรอม ยูน ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสมของตอเฟต ชิ้นนี้ สร้างความประทับใจให้กับผู้ชม เมื่อได้เข้าไป พิจารณาอย่างใกล้ชิด รายละเอียดของเส้นสีเกิดจากการใช้ผ้าปาเต๊ะสีสันต่าง ๆ มาม้วนเป็นเส้นเล็กใหญ่ ขนาดและลวดลายต่างกันจากนั้นจึงนำมาจัดวางให้เกิดเป็นรูปร่างและรูปทรง ตามที่ศิลปินต้องการ จึงปรากฏเป็นภาพของผู้หญิงนั่งขายใบจาก และใบยาเส้นสำหรับการนำไปมวนสูบ เป็นมุมมองที่เราพบเห็นได้ในตลาดสด หรือตลาดนัดในแถบสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเรียบง่าย และงดงามในวิถีสร้างแรงบันดาลใจให้กับศิลปินถ่ายทอดความประทับใจคุณค่าของผลงาน ชิ้นนี้นอกจากความเพียรพยายามของศิลปินแล้วการเลือกใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นมาสร้างผลงาน สะท้อนอัตลักษณ์ในผลงานได้เป็นอย่างดี

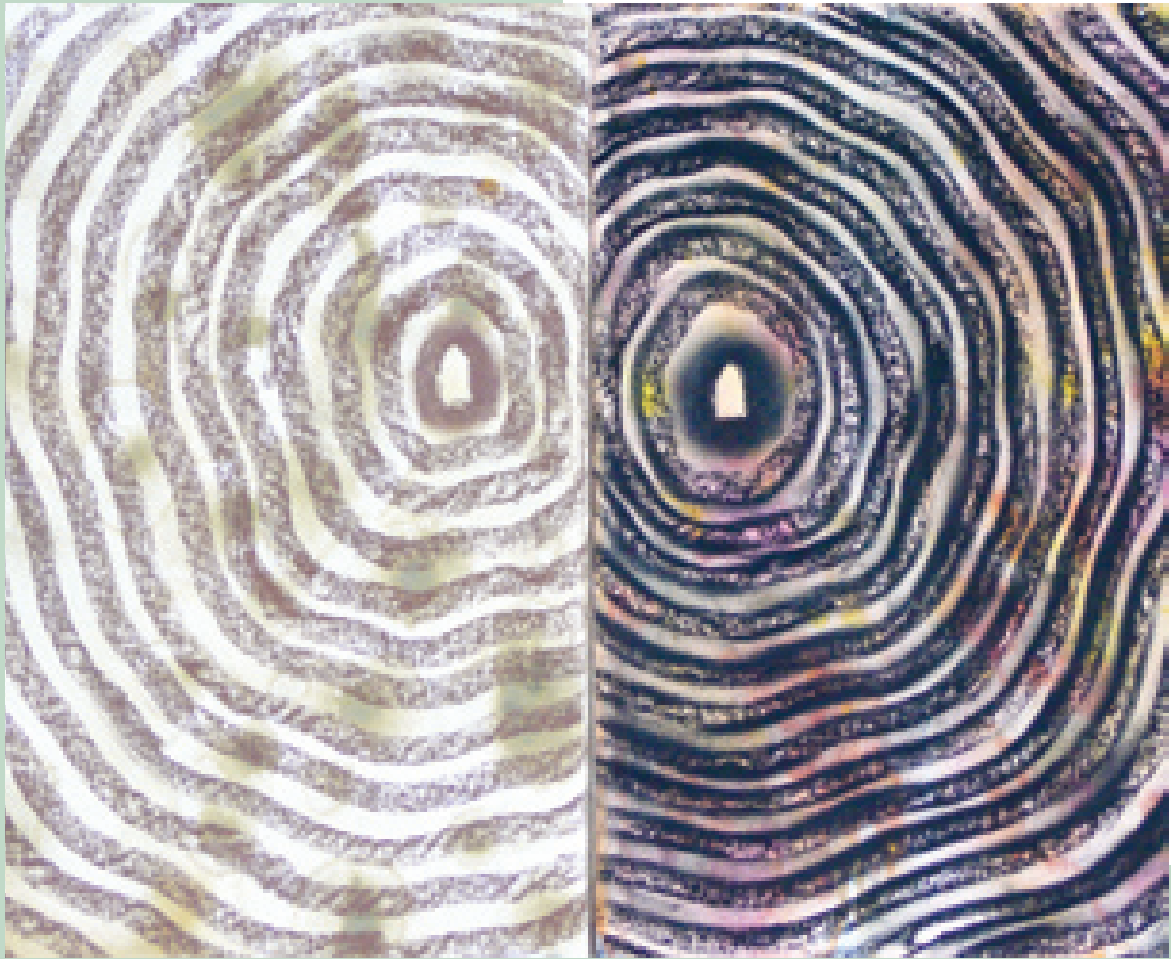

ภาพที่ 5 อนิส นาคเสวี ศิลปินชาวปัตตานีอีกท่านหนึ่งที่สร้างผลงานศิลปะด้วยการนำไม้อัดมาเป็นแม่พิมพ์ การแกะไม้เรียบๆ ให้มีเนื้อหาเรื่องราวเป็นรูปร่างรูปทรงต่างๆ ขึ้นมาได้นั้นนอกจากต้องใช้ความพยายามและความอดทนแล้วทักษะฝีมือในการแกะแม่พิมพ์ก่อนการกลิ้งสีและพิมพ์ออกมาเป็นผลงานศิลปะบ่งบอกถึงความชำนาญในเชิงช่างเหนือขึ้นไปกว่านั้นคือสามารถสร้างความสะเทือนใจให้แก่ผู้ชม เหล่านี้คือคุณสมบัติของผลงานศิลปะที่เราเรียกเขาว่าเป็นระดับศิลปิน ความกลมกลืนของเทคนิคภาพพิมพ์แกะไม้ และเรื่องราว สังคม การเมือง ที่สะท้อนถึงการใช้พลัง อำนาจ กระทำต่อผู้อ่อนแอกว่าเราพบเห็นกันอยู่ในสังคมของหมู่วมวลมนุษย์ อนิส นาคเสวี สะท้อนความคิดในแง่มุมมองเชิงประชดประชันได้อย่างน่าสนใจชวนให้ติดตามผลงานของเขาในชั้นอื่นๆ อีกต่อไป

ภาพที่ 6 **ปรัชญ์ พิมานแมน** ศิลปินชาวนราธิวาส สร้างผลงานจิตรกรรมด้วยเทคนิคผสมโดยใช้ดินสอพองผสมสีต่างๆ เน้นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากร่องรอยความขรุขระ หยาบ กระด้างของพื้นผิว ในผลงานชิ้นนี้มีรายละเอียดของเส้นในขนาดและค่าน้ำหนักอ่อน-แก่ แตกต่างกัน การซ้อน

ทับกันของชั้นสีและร่องรอยดังกล่าวนั้น ล้วนเป็นเนื้อหาทางเรื่องราวที่ศิลปินได้ซ่อน ซ่อนไว้ภายใต้ร่องรอยของการขีด-ข่วน เสมือนเป็นการดิ้นรนหาความอิสระจากพันธนาการ เราจึงสังเกตเห็นรูปทรงของนก ไนลีสาทาทางต่างๆ อยู่ภายใต้ซี่ของเส้นแข็งแรง สะท้อนการควบคุมและกักขัง

ภาพที่ 7 สมศักดิ์ ลีเดร์ ศิลปินชาวปัตตานี ที่ทำงานศิลปะได้น่าสนใจอีกท่านหนึ่งมีความชำนาญในการควบคุมเส้นให้เกิดเป็นความรู้สึกเคลื่อนไหวได้อย่างมีพลังต่อสายตา เนื่องจากความศรัทธาในศาสนา ส่งผลให้ศิลปินนำความรู้สึกจากการทำศาสนกิจ มาแปรเป็นภาพที่เราเรียกว่าผลงาน

จิตรกรรม รูปร่างและรูปทรง ในงานจิตรกรรมนั้นเป็นส่วนรอง ศิลปินได้ค้นคว้า และทดลองสร้างสรรค์ผลงานมาอย่างมากมาย และหลายหลาก จนสกัดเหลือเพียง เส้น ริวรอยที่พบว่า จำเป็นและเพียงพอที่จะสื่อถึงเสียงสวด จากความศรัทธา

ภาพที่ 8 การ์มีะ ดอเลาะ ศิลปินที่มีภูมิลำเนา อยู่ ณ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส ผลงาน จิตรกรรมมีความโดดเด่นด้วยเทคนิคในการ แสดงออก โดยการนำผ้าปาเต๊ะมาเป็นพื้นก่อนที่จะ วาด และระบายสีจากความประทับใจในรูปร่างรูปทรง หุ่นนิ่ง เครื่องใช้ที่พบเห็นจนเกิดเป็นความผูกพันและ การเติบโตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมรอบตัวมีธรรมชาติ อันสะอาดบริสุทธิ์ อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ผสานกับเนื้อหาเรื่องราวความศรัทธาในหลักคำสอน ของศาสนา อันเปี่ยมด้วยคุณค่าและเป็นแบบอย่าง ที่ดีในการดำรงชีวิต ประมวลออกมาเป็นผลงาน จิตรกรรมที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่โดดเด่นและ น่าสนใจยิ่ง

ตรงจุดที่เรายืนอยู่นี้มีความชัดเจน ต่อการ นำเสนอวิถีทางวัฒนธรรมผ่านภาษาของศิลปะ

เนื้อหา และรูปแบบการเรียนการสอนในสาขาวิชา ทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้สะท้อนปัญญา ความมุ่งมั่นของผู้สร้างผลงานและทีมผู้สอน ที่บ่งบอก ถึงความตั้งใจต่อการศึกษาการทำงานศิลปะ สะท้อน ตัวตนของ “ศิลปินมาลาญ” สู้สังคม ผ่านผลงาน จิตรกรรมร่วมสมัย อันเป็นผลผลิตส่วนหนึ่งเท่านั้น ของสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี งาน ศิลปะของศิลปินเหล่านี้จะส่งผลในเชิงวิชาการและ การสร้างสรรค์ต่อสังคมต่อไป ทั้งในแง่มุมมองผลงาน ดีเด่น ความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ยิ่งยิ่น ยาวนาน เป็นศิลปินร่วมสมัยในคาบสมุทร มาลาญ และท้ายที่สุดจะเป็นแบบอย่างของคนทำงาน ศิลปะที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต (๕)